

Ніколетта Лавкай,

*студентка 2-го курсу факультету історії та міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ

При згадуванні польсько-українських відносин слово «історія» одразу ж спадає на думку. Історія відносин між двома країнами є справді тривалою й впливає на поточні політики обох держав різними шляхами. Я вирішила конкретніше розглянути розвиток їх відносин у період з 1989 року по 2004 рік.

Почну з того, що ще у вересні 1989 р., невдовзі після приходу до влади у Варшаві демократичних сил, очолених «Солідарністю», група польських парламентарів прибула до Києва на установчий з'їзд Народного Руху України. Вони підтримали устремління національно-демократичних сил України. Саме тоді були закладені підвалини нової моделі польсько-українських відносин.

Про прогрес в польсько-українських взаєминах свідчила ухвала Сенату Польщі від 27 липня 1990 р. з приводу проголошення Україною 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет. В цьому документі, зокрема, відзначається: «Поляки, які свободу і незалежність Вітчизни вважають своїми основними цінностями, цілком розуміють той переломний момент в історії України, — сусіда, з яким бажають жити як рівні і близькі собі народи, а також розвивати співпрацю у всьому...».

3 серпня 1990 р. Сенат Республіки Польща прийняв спеціальну заяву, в якій дав політичну і моральну оцінку акції «Вісла». У цій заяві вказувалося, що «комуністична влада, приступивши до ліквідації відділів Української повстанської армії, здійснила в той же час насильницьке переселення осіб, в основному української національності. Протягом трьох місяців було виселено з різних місць близько 150 тис. чол., позбавлених свого майна,

будинків і святинь. Багато років їм не давали змоги повернутися назад, а потім всіляко створював перешкоди для їх повернення. Сенат Республіки Польща засуджує акцію «Вісла», характерну для тоталітарних режимів, і буде старатися відшкодувати образи, що впливають з неї».

13 жовтня 1990 р. в Києві міністр закордонних справ Республіки Польща Кшиштоф Скубішевський і міністр закордонних справ Української РСР А. М. Зленко підписали Декларацію про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. У статті 3 цієї Декларації записано: «Українська Радянська Соціалістична Республіка і Республіка Польща не мають одна до одної жодних територіальних претензій і не будуть висувати таких претензій у майбутньому. Існуючий між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Республікою Польщею державний кордон ... сторони розглядають як непорушний тепер і в майбутньому і вважають це важливим елементом миру та стабільності в Європі». Обидві країни пообіцяли поважати права національних менших на своїй території і сприяти покращенню їх положення. Декларація ще раз підтверджувала історичні й етнічні зв'язки між Польщею та Україною, містячи згадку і про «етнічну і культурну спорідненість польського та українського народів».

Далі хочу зазначити, що Польща першою визнала незалежність України в 1991 році. 4 січня наступного року між двома країнами вже були встановлені дипломатичні відносини на рівні посольств. Можна говорити про те, що обидві держави сприймають одна одну як стратегічні партнери; і сприйняття це збереглося протягом майже тридцяти років, сповнених радикальних змін в міжнародному середовищі та внутрішніх політичних трансформацій в обох державах.

У 1992 році Польща й Україна підписали Угода про добросусідство, дружбу та співробітництво. За два роки було підписано декларацію принципів взаємовідносин, що підкреслила стратегічне значення країн одна для одної. Увага у двосторонніх відносинах періоду 1990-х років головним чином зосереджувалася на проблемах економіки, торгівлі та історичних

питаннях. Сторонам вдалося значною мірою досягти примирення, що базувалося на формулі «пам'ятаємо минуле, але думаємо про майбутнє». Через те, що і Варшава, і Київ були зосереджені на питаннях, не пов'язаних із історією, якийсь час навіть здавалось, що такий підхід спрацює. Україна займалася реформами та розбудовою держави, а Польща готувала порядок денний для приєднання до НАТО та ЄС. Здавалось, що про проблемні питання історії можна забути.

4-25 травня 1993 року відбувся офіційний візит в Україну Президента Польщі Л. Валенси, одним з головних результатів якого стало створення Консультаційного Комітету Президентів України і Республіки Польща. У лютому того ж року було підписано угоду між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Польщі про військове співробітництво, яка в наступні роки була доповнена рядом протоколів.

У березні 1994 р. було підписано Декларацію міністрів закордонних справ України та Польщі про принципи формування українсько-польського партнерства, у якій міністри закордонних справ вперше на міждержавному рівні оголосили про стратегічне значення українсько-польських відносин та зобов'язались розвивати їх в майбутньому.

Польща погодилася допомагати Україні інтегруватися в західноєвропейські організації, насамперед НАТО і ЄС. Як зазначав на початку 1996 р. перший посол Республіки Польща в Україні Єжи Козакевич, «одним із найважливіших завдань польської зовнішньої політики є поширення і зміцнення різноманітних двосторонніх інструментів у наших двосторонніх відносинах з Україною, які полегшили б їй шлях до європейських інституцій». Представник МЗС України так образно визначив головний напрямок співпраці з Польщею: «Для України шлях через Москву веде до Сибіру, а через Варшаву — до Парижа».

Після візитів Л. Кучми до Варшави 25-27 червня 1996 р. і новообраного Президента Польщі О. Кваснєвського до Києва 20-22 травня 1997 р. українсько-польські відносини вийшли на рівень стратегічного партнерства.

21 травня голови обох держав підписали спільну неформальну Декларацію до злагоди і єднання.

Цілеспрямований розвиток польсько-української політичної взаємодії дозволив Україні заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу першої зі США та провідними державами Європи. При цьому слід зазначити, що у Стратегії національної безпеки Польщі задекларовано підтримку Варшавою євроатлантичних устремлінь України, зокрема, в рамках продовження політики «відкритих дверей» до НАТО. Крім того, наголошується, що польсько-українська співпраця повинна сприяти закріпленню вагомій ролі України в європейській політиці безпеки.

Під час офіційного візиту міністра закордонних справ Бронислава Геремека до України 15-16 вересня 1998 р. сторонами було досягнуто домовленості щодо інтенсифікації спільних дій з метою уникнення можливих негативних наслідків розширення ЄС. Також Б. Геремек зауважив, що його країна й надалі підтримуватиме інтеграційні прагнення України, зокрема в питанні набуття статусу асоційованого члена ЄС. Наприкінці березня 1999 р. у Варшаві відбулося перше засідання українсько-польської конференції з питань європейської інтеграції.

Хоча деякі українські офіційні особи, вчені та політологи висловлювали побоювання, що після того як Польща стане членом НАТО, Варшава відвернеться від України, однак як виявилось пізніше, характерною рисою «української політики» Польської держави була і залишилась підтримка співробітництва і зближення України з НАТО, а також обраного Києвом у 2002 р. на інтеграцію до Альянсу. Це зумовлено баченням Польщею основних контурів європейської безпеки в контексті її національних інтересів та прагненням відігравати важливу роль в оновленому Альянсі, який адаптується до сучасних умов.

Подібні причини обумовлюють і польську підтримку європейської інтеграції України. Незалежна і сильна, а головне, дружня Україна для Польщі є суттєвою противагою впливам і амбіціям Російської Федерації,

важливим інструментом польської східноєвропейської політики. Виступаючи 5 березня 1998 р. у Сеймі Республіки Польща Б. Геремек мав усі підстави стверджувати, що «незалежна Україна має ключове стратегічне значення і для Польщі та її безпеки, і для стабільності у всьому регіоні. Збереження привілейованих відносин з Україною сприяє зміцненню європейської безпеки».

Ну і звичайно, не варто забувати, що Польща грала важливу роль і в подіях «Помаранчевої революції» в Україні в 2004 році.

Отже, розглядаючи відносини між Україною та Польщею у зазначений період, слід відзначити динамічний, поступальний характер розвитку українсько-польського співробітництва, що обумовлюється збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах, їхніми глибинними історичними та культурними зв'язками.

Нам слід пам'ятати про те, що 2 грудня 1991 р. саме Республіка Польща першою у світі офіційно визнала державну незалежність України, а вже 4 січня 1992 р. між двома державами були встановлені дипломатичні відносини. 18 травня 1992 р. підписано міждержавний українсько-польський Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво.

Процес розвитку відносин незалежної України з Польщею можна умовно поділити на три періоди:

1. 1992 — 93 рр. — встановлення контактів, «відкриття» України для широкого загалу польської політичної еліти, підписання перших двосторонніх документів, обопільне вивчення потенційних можливостей для співробітництва;

2. 1993 — 99рр. — розвиток договірно-правової бази, виведення двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства;

3. З 1999 – с.д. – зі вступом Польщі до НАТО та набуттям членства в Європейському Союзі, офіційна Варшава є одним із найважливіших партнерів України на міжнародній арені. Республіка Польща активний та послідовний партнер України у питаннях реалізації нашою державою

євроінтеграційних устремлінь, зокрема практичного виміру співробітництва Україна – ЄС.

Двосторонні відносини Польщі й України повною мірою відображають геополітичні складнощі, взаємний зв'язок між суспільствами та культурний контекст останнього століття в історії Східної Європи. Ці відносини розвиваються під впливом міркувань безпеки та обопільного прагнення до більш тісної співпраці – або навіть альянсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. poland.mfa.gov.ua - Політичні відносини між Україною та Польщею. URL: <https://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/diplomacy>

2. І. М. Мельникова. Декларація про принципи і основні напрями розвитку українсько-польських відносин 1990 // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. — К.: Наукова думка, 2004. — Т. 2: Г — Д. — С. 317. — ISBN 966-00-0405-2.

3. Киридон А. Українсько-польські відносини: «нова ера» співпраці / А. Киридон // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011, вип. 5: у 2 ч.: Україна–Європа–Світ: історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку / Міжнародний збірник наукових праць на пошану проф. М. М. Алексієвця. – Ч. 2. – 336 с. (кеш статті)

4. Куронь Яцек. Поляки та українці: важкий діалог. — Київ: Дух і літера, 2012. — 264 с. ISBN 978-966-378-249-2

5. Мусієнко І. В. Сприйняття України та українців у Польщі (на матеріалах Центру дослідження громадської думки, Варшава) / І. В. Мусієнко // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: матер. Всеукраїнської

наук. конф., 17 грудня 2011 р. — У 2-х ч. — Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2011. — Ч. 1. — С. 102—104.

6. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті / О. Я. Калакура; НАН України, Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. — К.: Знання України, 2007. — 507 с.

7. Стратегія українсько-польського соціально-економічного партнерства = Strategia Ukrainsko-Polskiego Partnerstwa Społeczno-Gospodarczego : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Львів, 7 - 8 груд. 2000 р.) / ред.: І. М. Грабинський. - Л. : Львів. нац. ун-т ім. І.Франка, 2000. - 166 с.

8. Українсько-польські стосунки на зламі тисячоліть / К. Кіндрат, С. Трохимчук; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. - Л., 2002. - 112 с. - (Країнознав.: 5.2). - Бібліогр.: 55 назв.